

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نظریه فطرت‌گرایی توحیدی در برنامه درسی

www.ketab.ir

دکتر حسن ملکی

عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی و
رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

سرشناسه	: ملکی، حسن، ۱۳۹۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: نظریه فطرت‌گرایی توحیدی در برنامه درسی/ حسن ملکی.
مشخصات نشر	: تهران: مدرسه، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۸ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۰۸-۲۱۱۶-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۱۸ - ۲۲۰: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: اسلام و آموزش و پرورش -- برنامه‌های درسی
موضوع	: Islamic education -- Curricula
موضوع	: سرشت و پرورش -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: Nature and nurture -- Religious aspects -- Islam
موضوع	: معرفت‌های ذاتی
موضوع	: Innate ideas (Philosophy)
هیندی، نگره	: BP۲۳۰/۱۸
رده‌ی دیویی	: ۲۹۷/۴۸۳۷
ماره کتابشناسی ملی	: ۷۲۶۵۶۰۷

نظریه فطرت‌گرایی توحیدی در برنامه درسی

مؤلف: دکتر حسن ملکی
طراح گرافیک: علی ابوالحسینی
طراح جلد: کوروش پارساژاد
چاپ اول: ۱۳۹۹
شمارگان: ۵۰۰ نسخه
لپتوگرافی، چاپ و صحافی از: خجسته
حق چاپ محفوظ است
شابک دوره: ۹۷۸-۹۶۴-۰۸-۲۱۱۶-۹
ISBN 978-964-08-2116-9

نشانی: تهران، خیابان سپهد، قرن، نرسیده به پل کریمخان زند،
کوچه شهید محمود حقیقت‌طلب، شماره ۸
تلفن: ۸۸۸۰۵۳۴۴-۹ (فاکس) ۸۸۹۰۳۸۰۹

با تشکر از انتخاب شما، خواهشمندیم نظرات، انتقادات و پیشنهادات
خود را در مورد این کتاب یا دیگر آثار انتشارات مدرسه از طریق
پیام‌کوتاه به شماره ۱۰۰۰۶۶۰۰۶۶۰۰ با ما در میان بگذارید.

www.madresehpub.ir

جهت ارتباط با شبکه‌های اجتماعی ما رزمینه روبرو را اسکن نمایید

مقدمه/۲

فصل (۱) کلیات و جهت گیری نظریه/۹

- سیر تکوینی نظریه / ۱۰
- بیان مسئله / ۱۲
- پیشینه پژوهش / ۱۵
- روش پژوهش / ۱۷
- تعریف مفاهیم / ۱۷

فصل (۲) مبانی فلسفی نظریه/۹

- مبانی فلسفی نظریه / ۲۰
- انسان شناسی و برنامه درسی / ۲۰
- انسان شناسی در رئالیسم / ۲۱
- انسان شناسی در رئالیسم / ۲۱
- انسان شناسی در رئالیسم / ۲۱
- انسان شناسی در فلسفه تربیت اسلام / ۲۳
- با هم نگری فلسفه ها / ۲۴
- معرفت شناسی و برنامه درسی / ۲۵
- معرفت شناسی در ایدئالیسم / ۲۵
- معرفت شناسی در رئالیسم / ۲۵
- معرفت شناسی در پراگماتیسم / ۲۶
- معرفت شناسی در فلسفه تربیتی اسلام / ۲۶
- با هم نگری فلسفه ها / ۲۷
- ارزش شناسی و برنامه درسی / ۲۸
- ارزش شناسی در ایدئالیسم / ۲۸
- ارزش شناسی در رئالیسم / ۲۹
- ارزش شناسی در پراگماتیسم / ۲۹
- ارزش شناسی در فلسفه تربیتی اسلام / ۳۰
- برنامه درسی بر مبنای فلسفه ها / ۳۱
- برنامه درسی و ایدئالیسم / ۳۱
- برنامه درسی و رئالیسم / ۳۲
- برنامه درسی و پراگماتیسم / ۳۳
- برنامه درسی و فلسفه تربیتی اسلام / ۳۴

فصل (۳) فطرت الهی، خاستگاه نظریه/۴۱

- چیستی و ماهیت فطرت / ۴۲
- فطرت از دید صاحب نظران اسلامی / ۴۳
- علامه طباطبائی / ۴۳

- جوادی آملی / ۴۸
- امام خمینی (ره) / ۵۲
- مرتضی مطهری / ۵۲
- مصباح یزدی / ۵۴
- ری شهری / ۵۵
- عوامل رشد و تعالی فطرت / ۵۶
- تعقل / ۵۷
- ایمان / ۵۷
- علم / ۵۸
- اخلاق / ۵۸
- عمل / ۵۹
- فطرت و تربیت / ۶۰

فصل ۴) مبانی اجتماعی، سیاسی، حقوقی و تاریخی / ۶۱

- مبانی اجتماعی / ۷۰
- دلالت‌های برنامه درسی / ۷۸
- مبانی حقوقی برنامه درسی / ۷۸
- دلالت‌های برنامه درسی / ۸۰
- مبانی سیاسی برنامه درسی / ۸۲
- دلالت‌های برنامه درسی / ۸۴
- مبانی تاریخی / ۸۶
- دلالت‌های برنامه درسی / ۸۹

فصل ۵) برنامه‌ریزی درسی فطرت‌گرایی توحیدی / ۹۱

- «لرت» منبع گردآوری اطلاعات / ۹۲
- جهت‌دهی ارزشی / ۹۳
- فصلت محوری / ۹۴
- تعادل / ۹۵
- دین محوری / ۹۵
- استفاده از یافته‌ها - معتبر علمی / ۹۶
- جهت‌دهی / ۹۶
- اعتبار نقش یادگیرنده / ۹۶
- اعتبار نقش مرجع معلم / ۹۷
- اعتبار نقش بایه‌ای خانواده / ۹۷
- انسجام و یکپارچگی / ۹۷
- تأثیر متقابل مؤلفه‌ها / ۹۷
- اصلاح مستمر / ۹۸
- هدف برنامه درسی / ۹۸
- اصول انتخاب هدف / ۱۰۷
- رویکرد قیاسی در تدوین هدف / ۱۰۷
- جامعیت / ۱۰۸
- تصعیدی بودن / ۱۰۹
- کلیت شامل و جبرئیت متعادل / ۱۱۰
- انسجام و یکپارچگی / ۱۱۰
- وضع کردن هدف نه کشف آن / ۱۱۱
- پیونددهنده تربیت با معنویت / ۱۱۲
- الگوی هدف‌گذاری / ۱۱۳
- اهداف تفصیلی دروه‌های تحصیلی / ۱۲۰
- تعیین هدف‌های برنامه درسی / ۱۴۰
- محتوای برنامه درسی / ۱۴۳
- اصول انتخاب محتوا / ۱۴۶
- الگوی یکپارچه‌سازی محتوا / ۱۵۶

- جایگاه یکپارچه‌سازی / ۱۵۷
استدلال‌های یکپارچه‌سازی / ۱۵۷
یکپارچه‌سازی در فطرت‌گرایی توحیدی / ۱۵۸
درون رشته‌ای / ۱۵۹
بین رشته‌ای / ۱۵۹
چند رشته‌ای / ۱۶۰
درون حوزه‌ای / ۱۶۰
بین حوزه‌ای / ۱۶۱
فرا حوزه‌ای / ۱۶۱
انتخاب روش‌های تدریس / ۱۶۱
ویژگی‌های تدریس / ۱۶۲
به کارگیری و پرورش عقل / ۱۶۳
تدریس در محضر خدا / ۱۶۵
بسیج حسن، عقل و قلب / ۱۶۶
هدف یابی / ۱۶۸
توازن نقش‌ها / ۱۶۹
ارزش‌مداری / ۱۷۰
رویکرد تلفیقی / ۱۷۲
رعایت تفاوت‌ها / ۱۷۳
اراده و اختیار / ۱۷۴
عدالت آموزشی / ۱۷۴
انعطاف / ۱۷۵
واقع‌بینی / ۱۷۶
بعد اجتماعی / ۱۷۷
نقش مع در برن - رسی فطرت‌گرایی توحیدی / ۱۷۷
علم به جان عامل و الگوی اخلاقی / ۱۷۹
معلم به عنوان مسئول و مراقب / ۱۸۲
معلم به عنوان ترازنده منخصص / ۱۸۳
معلم به عنوان تدریسی‌اند / ۱۸۳
معلم به عنوان باغبان فطرت کودک / ۱۸۴
ارزشیابی / ۱۸۶
جامعیت / ۱۸۶
مداومت / ۱۹۲
عدالت / ۱۹۳
وفاق / ۱۹۳
کرامت / ۱۹۴
اعتماد / ۱۹۴
انعطاف / ۱۹۴
دووجهی بودن / ۱۹۵
تشریک مساعی / ۱۹۵
آرمان‌گرایی / ۱۹۶
حفظ آرامش / ۱۹۷
هدف مجوری / ۱۹۷
شاخص‌های ارزشیابی / ۱۹۸
نقش مترقی / ۱۹۹
بررگداشت استاد / ۱۹۹
شناخت حق استاد / ۱۹۹
بردیاری به تذخویی و جور استاد / ۱۹۹
خوب آموختن پیش از سپردن به حافظه / ۲۰۰
تذکر لغزش‌های استاد همراه با ادب / ۲۰۰
نگارش سخنان استاد / ۲۰۰
مباحثه و بازگویی / ۲۰۰
مباحثه با خود / ۲۰۰
طرح سؤال در ضمن تدریس استاد / ۲۰۱
پیش مطالعه و آماده‌یادگیری / ۲۰۱

محیط زیست / ۲۰۱
محیط انسانی / ۲۰۱
محیط فیزیکی / ۲۰۲
نقش خانواده / ۲۰۲
عنصر زمان / ۲۰۵
زمان به مثابه ظرف / ۲۰۵
زمان در قالب دوره‌های تاریخی / ۲۰۷
زمان در جلوه اقتصادات / ۲۰۹
پذیرش رویه‌های جدید / ۲۰۹
دلالت‌های نخیکانی / ۲۱۰
کتاب درسی فطرت‌گرا / ۲۱۱
سلامت / ۲۱۲
برهان محوری / ۲۱۳
اخلاقی بودن / ۲۱۳
زیبا بودن / ۲۱۴
انسجام / ۲۱۵
ظرفیت تربیتی / ۲۱۵
غناي مفهومی / ۲۱۶
تناسب / ۲۱۷
مسئله محوری / ۲۱۷
آیه محوری / ۲۱۸
توازن / ۲۱۹
کشودگی / ۲۲۰

نمایه‌ها

آیات / ۲۲۲
منابع فارسی / ۲۲۵

فهرست تصاویر

تصویر ۱ / روابط، ایمان، حل، تفکر، اخلاق / ۱۱۴
تصویر ۲ / عناصر پنج‌گانه اهداف / ۱۱۵
تصویر ۳ / الگوهای تربیتی هدفها / ۱۴۲
تصویر ۴ / مثلث معرفت / ۱۴۳
تصویر ۵ / جارجوب مفهومی عنصر زمان در برنامه درسی / ۲۰۷
تصویر ۶ / توازن محتوا / ۲۱۱

فهرست جداول

جدول ۱ / الگوی هدف‌گذاری / ۱۱۴
جدول ۲ / اهداف تفصیلی فعالیت‌های دوره پیش‌دبستانی / ۲۰
جدول ۳ / اهداف تفصیلی برنامه‌های درسی و تربیتی دوره ابتدایی / ۱۴۱
جدول ۴ / اهداف تفصیلی برنامه‌های درسی و تربیتی دوره اول متوسطه / ۱۴۶
جدول ۵ / اهداف تفصیلی برنامه‌های درسی و تربیتی دوره دوم متوسطه (نظری) / ۱۳۰
جدول ۶ / اهداف تفصیلی برنامه‌های درسی و تربیتی دوره دوم متوسطه (فنی و حرفه‌ای و کار دانش) / ۱۳۶

تولید علم و نقش آفرینی مهم و تأثیرگذار در تحولات علمی جهان برای جمهوری اسلامی ایران یک ضرورت انکارناپذیر است. در دنیا شاهد پیدایش مداوم نظریه‌های علمی در زمینه‌های گوناگون هستیم به نحوی که در تنظیم مناسبات خود با نظریه‌های جدید به مشکل برمی‌خوریم. ما با چنین وضع و شرایط به چند صورت می‌توانیم مواجه شویم: یکی از آن «نظریه‌پردازی» است به این معنی که نظریه تولید شده توسط دیگران را تصویربرداری کنیم. همان‌طور که در جامعه خودمان به اجرا در آوریم. بی‌تردید این رویه، مطلوب و صحیح نیست زیرا که تقلید صرف است و تقلید هم هیچ دگرگونی اساسی ایجاد نمی‌نماید.

حالت دوم، «نقد نظریه‌ها» است. نقد یک نظریه فضای شفاف به وجود می‌آورد و اعتماد به نفس را در افراد تقویت می‌کند. به علاوه اینکه از طریق نقد است که نقاط قوت و ضعف معلوم می‌شود و زمینه بهره‌برداری مطالب نظریه‌ها را فراهم می‌سازد. اصولاً نقد مقدمه تولید است.

حالت سوم، «نظریه‌پردازی» است که در آن یک صاحب‌نظر و یا یک تیم صاحب‌نظر در یک فرایند علمی و با آگاهی داشتن از محدودی تولید نظریه، به نظریه‌پردازی می‌پردازند. بدون شک نظریه یک‌باره به دست نمی‌آید بلکه پژوهش علمی و تجارب عملی ممتد شایستگی ارائه نظریه را در یک فرد ایجاد می‌کند. آنچه که پیش روی شماست حاصل مجموعه‌ای از فعالیت‌ها در عرصه نظر و عمل است که به عنوان «نظریه فطرت‌گرای توحیدی در برنامه درسی» به جامعه علمی ارائه می‌گردد. امید است با نقادی صاحب‌نظران اصلاح و تکمیل شود.